

Къде е истината в постистината?
Рецензия на „Нови медии и постистина“
на Силвия Петрова
ВИКТОР ЧУЛЕВ

Where is the Truth in Post-Truth?
Book Review of *New Media and Post-Truth* by Silvia Petrova
VIKTOR CHULEV

e-mail: chulev@uni-sofia.bg

ORCID: 0009-0001-2919-7236

DOI: <https://doi.org/10.60060/MLg.2025.17.111-114>

Резюме: Рецензия на книгата на Силвия Петрова „Нови медии и постистина“. Рецензията извежда приносите на автора при очертаването на съвременната постистинна ситуация, дефинирането на ключови термини и проследяването и преосмислянето на научния дебат по темата.

Ключови думи: постистина; нови медии; тролене; онлайн среда

Abstract: A review of the book "New Media and Post-Truth" by Silvia Petrova. The review highlights the author's contributions to outlining the contemporary post-truth situation, defining key terms, and tracing and rethinking the scholarly debate on the topic.

Keywords: post-truth; new media; trolling; online environment

„Една лъжа може да обиколи половината свят, докато истината още си връзва обувките“. Вариант на тази фраза се приписва на Чудомир в публичната фейсбук група „Магията на Думите“ (Неделчева, 2025), а в сайта Haskovo.net пък като автор е посочен Марк Твен (Haskovo.net, 2017). Междувременно текст в The New York Times твърди, че макар фразата да се свързва с името на Твен, корените ѝ могат да се проследят до публикация на Джонатан Суифт (Chokshi, 2017). Следва да се уточни, че до първите два резултата е достигнато след търсене на фразата на български, а до последния – след запитване на английски. Кой обаче е верният? Къде е истината?

В ситуация на постистина подобни въпроси вероятно се поставят твърде малко. Както показва книгата „Нови медии и постистина“ на Силвия Петрова, постистината не е толкова отсъствие на истина или доминация на лъжата над истината, колкото е загуба на значението, което има истината в медиите днес. От върховен идеал, цел сама по себе си и основа за общество, в което всички членове са равнопоставени, истината, може да се каже, бива инструментализирана и приватизирана. Превръща се в средство и материал, който да бъде ремиксиран и реконструиран до безкрайност. И макар че в определен план можем да видим тази дейност като подчинена и на идеологически стремежи, в крайна сметка целите ѝ изглеждат напълно комерсиални, свързани с нечия материална изгода. Икономиката на вниманието, за която се споменава в книгата, притежава именно такава логика.

На противоположна позиция можем да поставим логиката на журналистиката и научния дебат, към която се придържа текстът на Силвия Петрова. Проблематизирането и проследяването на развитието на понятия като истина, постистина, фалшиви новини, дезинформация, мисинформация, тролене помагат на читателя да погледне на съвременния медиен свят отвъд клишетата и да си изясни процесите и механизмите, които задвижват комуникацията не само онлайн, но и офлайн. Впрочем трансформацията на онлайн явления и персонажи в офлайн средата заема важно място в книгата, доколкото илюстрира все по-голямото влияние на технологиите върху човека и човешкото поведение. Като че ли (само)контролът се изпълзва от ръцете на хората, а може би дори вече се е изпълзнал, но подобно развитие не би трябвало да предизвиква отчаяние, а осмисляне и преосмисляне.

Именно в такъв план може да се чете главата „Възможна ли е публичността днес: новата (полу)публичност“, която предлага оригинален поглед към идеите на Юрген Хабермас и критика на гледището за интернет като публична сфера. „Тази настойчивост да

се интерпретират новите медии като публична сфера, докато те на практика я ерозират, може да има обратен ефект и да засили текущата динамиката на постистината“ (Петрова, 2024, с. 121). Като алтернатива авторът вижда представянето на дигиталната среда като информационен театър на военни действия, в който главен герой е тролът (Петрова, 2024, с. 132).

В книгата е отделена цяла глава, посветена на характеристиките на трола, както и на троленето като стил на поведение, започнал онлайн, но преминал и в офлайн пространството. Реториката, свързана с описанието на троловете, може да се тълкува като „военна“ (действията на троловете са насочени към „мишени“ и „наблюдатели“), което е в съзвучие с възгледа за дигиталната среда като театър на военни действия. А разгърнатият пример с възхода на партия „Величие“ през 2024 г. и медийните изяви на един от нейните лидери допълва тази картина.

„Военният“ ракурс към проблематиката на постистината допринася за осъзнаването на сериозните препятствия, пред които са изправени гражданското общество и демократичният дебат. Освен че спомага за сполучливото описание на ситуацията, подходът притежава и потенциала да мобилизира сили, да вдъхнови възможни решения. В конкретната формулировка на онлайн средата като „театър на военни действия“ скрит, но не и незабелязан остава сякаш шансът за позитивна промяна и чрез насърчаване на творческия, на игровия импулс у човека.

Да, може би интернет пространството не може да е агора, но не е задължително и да бъде само военно поле, където има единствено „мишени“ и „наблюдатели“. Като че ли то може да бъде и сцена с „актьори“ и (критични) „зрители“. Векове преди иронията и парадоксалното да станат част от арсенала на троловете, те са били – макар и в по-различни форми – творчески средства в палитрата на ренесансовите автори. Затова не е изненада, че в сърцевината на главата за гражданската журналистика, която е централна за текста

на Силвия Петрова, стои въпросът за медийната грамотност, за „разширяване на журналистическия капацитет на гражданите, способностите им за свързване в мрежи, вариантите за колективни действия, за укрепване на демокрацията“ (Петрова, 2024, с. 98). Въпрос, на който книгата „Нови медии и постистина“ предлага не готовите „отговори“, така характерни за ситуацията на постистина, а посоки за размисъл, неотъпкани пътеки, по които търсецят истината да върви.

Използвана литература:

Петрова, Силвия (2024) *Нови медии и постистина*. Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“. [Petrova, Silviya (2024) *Novi medii i postistina*. Blagoevgrad: Universitetsko izdatelstvo]

Използвани източници:

Неделчева, Пепа (2025) Магията на Думите. [Nedelcheva, Pepa (2025) *Magiyata na dumite*]

<<https://www.facebook.com/photo/?fbid=12217273072430529>> (Достъпен на 10.05.2025)

[Haskovo.net](https://www.haskovo.net) (2017). <<https://www.haskovo.net/jokes/read/39293>> (Достъпен на 10.05.2025)

Chokshi, Niraj (2017) That Wasn't Mark Twain: How a Misquotation Is Born.

<<https://www.nytimes.com/2017/04/26/books/famous-misquotations.html>> (Достъпен на 10.05.2025)

Виктор Чулев е докторант в програма „Медии и комуникации – Електронни медии“ във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. В момента подготвя дисертационен труд на тема „Диалогът в подкастите за кино: Звукови истории за творческия процес и културната памет“. Научните му интереси са свързани с пресечните точки между медии, технологии, социални взаимодействия и изкуство.

Viktor Chulev is a PhD student in the „Media and Communications – Electronic Media“ program at the Faculty of Journalism and Mass Communication of Sofia University. He is currently working on a dissertation titled „Dialogue in Cinema Podcasts: Audio Stories of the Creative Process and Cultural Memory“. His research interests lie at the intersection of media, technology, social interactions, and art.